

ntre Piața Universității din București - pe care o părăsesc cu speranță și teamă în 8 iunie - și Duke University din Durham, Carolina de Nord - unde ajung în 9 iunie - sînt 14 ore de zbor efectiv, cam tot atîtea ore de tranzit prin cinci aeroporturi și un ocean care desparte două centre de cultură aflate aproape pe aceeași paralelă. Situația într-un spațiu similar nu înseamnă din păcate și o înscrisiere într-un destin asemănător.

Oceanul deasupra căruia zbor azi - neclintit ca o oglindă - pare mai degrabă un continent, iar Europa pe care o părăsesc, cu oamenii ei care, acum, se agită ca grîul în valurile lanului estic bătut de un suflu mistic de libertate, pare adevăratul Mare Ocean, dar care nu mai are în el nimic pacific...

La New York, un înger gardian mă trece prin toate vămile, înaintea tuturor, purtîndu-mi valiza grea ca pe o poșetă. "Take care!" - îmi spune, lăsîndu-mă în fața următoarei "gate" (poartă) pe unde voi ajunge la destinație, și dispăre cu un zîmbet.

În Durham, unde "legătura" mă așteaptă cu numele înscris pe o plăcuță, atmosfera este un fel de saună agreabil parfumată, pregătită parcă special pentru a simți că intru într-o altă lume, o altă planetă. Instalată într-o mașină "risipitoare" care mă cuprinde automat în brațele centurilor de siguranță, am senzația că șoseaua începe să curgă sub noi fără să ne mișcăm. În Durham, licuricii au o jumătate de normă la întreprinderea drumuri și poduri; înghesuindu-se în semnele de marcăj, te fac să vezi largile viraje ale șoselei ca pe niște imense cadrane ale unor ceasuri cu fosfor. "Take care!" - îmi spune și ultima călăuză în fața Office-ului, cartierul general al Festivalului. O pînză imensă ancorată între clădire și un copac urează tuturor "Welcome to ADF!", amintindu-mi stindardele din Piața Universității: "Welcome to Golan!".

Îlinoe. 20-21 de ani, mă conduce cu mașina ei, la 12 noaptea, spre East Campus, zona viilor studențești. O întreb în glumă dacă există și un West Campus și dacă cei din est sînt

cazați în East iar cei din vest în West. Rîde, pune muzica, apoi, cu un aer uimit: "Vorbești bine engleza..." Americanii sînt prietenoși și direcți. La despărțire îmi lasă cheia camerei, îmi spune că mîine la opt dimineața vine să mă ia și dispăre. Nici n-am avut timp s-o observ bine; noaptea, oboseala, timpul dat peste cap... Mică de statură, exactă în fiecare gest, își face job-ul cu plăcere. La 12 noaptea, după o zi grea de muncă, degajă o tonicitate contaminantă.

Apartamentul cu două camere, living, bucătărie și baie e mobilat auster. Nu televizor, nu radio, nu telefon. Patul e tare, face bine la coloană. Pe birou, cîteva cărți noi, programul Festivalului, două postere. Curățenie. Robinetele sofisticate îmi dau de furcă. De fapt, e simplu, se reglează temperatura apei dintr-o singură mișcare. Aer condiționat. Exact ce-mi trebuia: o chilie de lux pentru o asceză prin dans, pe o durată suportabilă: 6 săptămîni.

A doua zi, întîlnire cu Stuart Hodes, Directorul I.C.W. (International Choreographers Workshop). Înalt, afabil, nasul acvilin, ochii mici și atenți, fibros, energic, pare omul unei munci de o viață. În balconul Office-ului ne întîlnim o parte din cei 32 de coreografi invitați din toată lumea. Se fac prezentări, se discută despre țările de unde venim, se fac anunțuri organizatorice, ni se înmînează **legitimația-cartelă-cheie** (un dreptunghi din celuloid cu un cod electronic încorporat, cu care te legitimezi, îți plătești computerizat mesele și deschizi anumite uși), apoi ni se explică mecanismul funcționării Festivalului și complexul de clădiri, sălile de studiu din imensul Campus în care, pentru a te orienta, ai nevoie de o hartă. Ni se dă harta și o întîlnire la ora 17 la "The Ark" - o sală amenajată într-o veche clădire victoriană - pentru fotografia oficială. "Încercați să fiți punctuali" - ni se spune cu un zîmbet complice. Mai am o oră și mi-e foame. Să văd restaurantul! Primul lucru, așa cum îmi promiseseam la București, o banană.

Primul șoc: aveau banane! Le-am văzut de la intrare, învingînd ispita de a-mi umple ochii de celelalte culori; căci vedeam dintr-o dată foarte colorat. Toate produsele, de la cutiile de lapte la fulgii de cereale, sticlele cu giusuri, ambalajele, totul pare gîndit coloristic pentru niște albine înfometate de culori. Pe latura dreaptă a bufetului, într-o mulțime de compartimente, stau alături toate legumele din

lume: un Festival Internațional al Legumelor. În stînga, Fructele Pamîntului. Acasă - mă străfulgeră demonul asociațiilor - Fructele Mîniei... Îmi dau seama că n-o să știu să aleg... Risc să mă fac de rîs. Astea nu sînt stafide? Par prea mari pentru a fi. Oare sosul ăsta se pune peste salată? Simt un nod în gît. Transpir nervos. Dau să ies. Apoi, uitîndu-mă la ceilalți, tineri, obișnuiți, chiar plictisiți printre enigmaticele bunăstării, fixînd cîteva priviri placide, îmi vine salvarea, la fel de ridicolă ca situația în care mă aflu: "Da", în fond, ce, ăștia nu l-au citit pe Jung!" Iau ce-mi cade mai la îndemînă, plus banana și vin cu fruntea sus în fața executorului, o negresă, casierița, care-mi zîmbește. Încerc și eu să zîmbesc. Ea așteaptă. Eu nu înțeleg. "Vreți să plătiți cash?" Ah, îmi amintesc de dreptunghiul de celuloid... Scot dreptunghiul, ea îl trece print-o fantă a unui aparat, cu un gest de o grație felină, apoi mi-l întinde: "Mulțumesc, următorul." Am scăpat. Deduc repede că aici nu interesează pe nimeni ce-ți pui în farfurie. Ești liber să mînci ce vrei! Ești liber să mînci cînd vrei! Mă îndrept spre mese. "Pot să iau loc?" "Bineînțeles!" Mă așez la o masă cu un chinez care se prezintă: "Jin Xing, știi, fotografia de pe poster...!" "Sergiu Anghel, București, România." "A, sînteți spaniol. Spaniolii au cîte patru-cinci nume." "Eu sînt român, din România!" "A, Rumeeeenia... the Revolution, Ceaușescu Dracula The Vampire... great!" (grozav)! Vorbim. Mîncăm. Ești liber să mînci cu cine vrei.

A doua zi - n-aș fi crezut - am început o cură de slăbire... Totul n-a fost - îmi dau repede seama - decît o răbufnire. Primul efect al opulenței este îmbîlînzirea subită a neliniștii dragonului foamei imaginare.

Cursurile pe care trebuia să le aleg, cît și opțiunea pentru profesorii cu care aveam să lucrez, mi-au dat o bătaie de cap similară. Ce cursuri să urmez? Tehnica Graham, jazz, Limon, Cunningham, sau să optez pentru "body-mind-centering", sau pentru "massage therapy"? Să iau cursuri de "video&dance" sau "music for choreographers"? Cum să alegi între la fel de bunii David Hochoy și Peggy Baker, între Linda Turnay și Donald McKayle? Să încerc cursuri de improvizație-compoziție cu Stuart Hodes sau cu Sally Silvers, să mă introduc în studiul formelor cu Peter Pucci sau să mă las în voia mișcării spontane cu amuzantul, fermecătorul, Fred Benjamin? Ești liber să studiezi ce vrei. Ești liber să lucrezi cu cine vrei.

După trei zile de "preview classes" (ore demonstrative ale profesorilor, în care iei contact cu metoda de predare și cu programul pe care profesorul îl propune studenților), trebuie să depui opțiunea în scris. Profesorii, așezați pe scaune într-un careu, își așteaptă "alegătorii". Bineînțeles, unii au mai mulți studenți, alții mai puțini, și pentru că "nu face bine" să fii ales doar de doi-trei studenți, profesorii nu-și pot permite acreeala academică pe care am gustat-o la Universitatea din București, pe cînd studiam filologia, ci, ca prin farmec, devin joviali, tonici, atractivi... Concurența dintre studenți continuă la nivelul profesorilor. Diversele compartimente - muzical, coregrafic, vizual, terapeutic, organizatoric - concurează și ele. Cursurile sînt plătite; nimeni, în consecință, nu ratează un curs. Banul și concurența reglează totul, Diavolul și Bunul Dumnezeu cooperînd întru "întărirea ordinii și disciplinei în muncă". Sfînta și fericita epuizare în duhul muncii se instalează în locul "normelor eticii și echității", de la sine, ca prin minune. Orașul universitar, o copie în mic a societății americane, se sprijină pe

legea banului, a concurenței și a muncii. O muncă fără încetare. Se muncește toată ziua, de la 8 pînă la 10 seara; și sîmbetele; și duminicile.

Ești liber să muncești pînă nu mai poți. Dar, ca într-un text patristic pe care-l citisem înainte de plecare, care spunea: "Rugăciunea, în rugăciune, se face dascăl al rugăciunii", tot așa și această "muncă pînă nu mai poți", în munca zilnică, devine o învățare cu munca, o mîntuire prin modesta rugăciune a muncii.

Laboratorul în care pare a fi fost creată societatea americană pare o răsturnare a semnificației inițiale a acestui cuvînt; **laborator** vine din latineștile **labor** (muncă) și **orator** (rugăciune). "Laborare et orare", (muncește și roagă-te), deviză a alchimiștilor, a fost parafrazată de mistici prin "Laborare est orare", (a munci înseamnă a te ruga).

Americanii - așa cum i-am cunoscut eu - par a spune: **Orare est laborare**. Adevărata rugăciune este munca; laboratorul unei forme de fericire găsită la capătul puterilor, de a face fericirea.

■ SERGIU ANGHEL

